

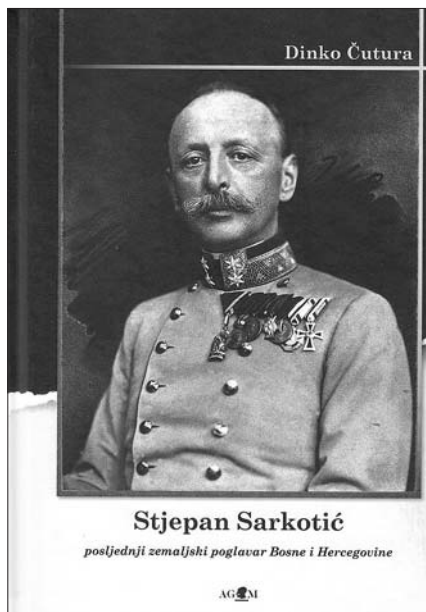
dručja društvenih i humanističkih znanosti, ona će biti korisno štivo i široj čitateljskoj javnosti, zainteresiranoj za teme iz nedavne hrvatske intelektualne prošlosti, pogotovo kada je riječ o njezinoj literarno-političkoj sastavnici.

- Zlatko Matijević

Dinko Čutura, Stjepan Sarkotić — posljednji zemaljski poglavar Bosne i Hercegovine, AGM, Zagreb, 2019., 491 str.

Knjiga Dinka Čuture *Stjepan Sarkotić — posljednji zemaljski poglavar Bosne i Hercegovine*, podijeljena je na Uvod (Metode istraživanja, izvori i literatura; Literatura jugoslavenskih i hrvatskih povjesničara i Arhivsko gradivo) i deset poglavlja: 1. Kratka biografija Stjepana Sarkotića; 2. Sarkotićeve studije; 3. Sarkotićevo sudjelovanje u ratu i njegove zasluge; 4. Guverner u Srbiji; 5. Zemaljski poglavar u BiH i zapovjedni general u Bosni i Hercegovini i Dalmaciji; 6. Promjene u 1916. i 1917. godini; 7. Završna ratna godina; 8. Posljednji dani Monarhije; 9. Sarkotićeva ratna korespondencija i 10. Sarkotićeva djelatnost u emigraciji te Zaključak. Uz osnovni tekst su dodani: Popis pokrata, Izvori i literatura, Dodatci, fotografije, Karte, Kazalo imena i Životopis autora.

Autor je obradio životni put generala Stjepana baruna Sarkotića od Lovčena (1858.—1939.), jednoga od najviših austro-ugarskih časnika tijekom Prvoga svjetskog rata (1914.—1918.). Svoja istraživanja temeljio je na relevantnim objavljenim i neobjavljenim izvorima te domaćoj i inozemnoj znanstvenoj literaturi i publicistici. Od neobjavljene građe D. Čutura je iscrpno obradio spise koji se odnose na Sarkotića, a čuvaju se u arhivskim ustanovama u zemlji i inozemstvu (Hrvatski državni arhiv u Zagrebu; Kriegsarchiv i Österreichisches Staatsarchiv u Beču te Državni arhiv Bosne i Hercegovine u Sa-

rajevu). Nakon kritičkog osvrtu na dosadašnje rezultate hrvatske, inozemne i bivše jugoslavenske historiografije, autor je u više kronološko-tematski poredanih poglavlja (i potpoglavlja) prezentirao Sarkotićev životni put i vojno-političko djelovanje. Osim što se bavio strateškim promišljanjima o mogućoj talijansko — austro-ugarskoj bojišnici (Južni Tirol), te slovi kao izuzetan poznavatelj vojnopolitičkih odnosa u Rusiji, Sarkotić je izradio studiju o mogućem ruskom ratištu u predmnijevanom ratnom sukobu.

U početnoj fazi Prvoga svjetskog rata Sarkotić je sudjelovao kao zapovjednik 42. domobranske divizije te je ratovao na području zapadne Srbije, gdje se istaknuo svojim vojno-taktičkim sposobnostima, ali i osobnom hrabrošću. Autor je posebno obradio Sarkotićev kratkotrajni boravak u okupiranoj Kraljevini Srbiji (studeniprosinac 1914.) i mjere koje je tamo

poduzimao. Središnje mjesto u knjizi zauzima raščlamba njegova djelovanja u Bosni i Hercegovini od 1915. do 1918. godine. Nakon što je car i kralj Franjo Josip I. imenovao Sarkotića zemaljskim poglavarom u Bosni i Hercegovini i ujedno zapovjedajućim generalom u Bosni i Hercegovini i Dalmaciji, za njega započinje novo intenzivno razdoblje u vojničkom, ali i političkom životu. Kao zemaljski poglavar (»posljednji paladin Carstva«) našao se pred nizom problema koje je trebalo bez odlaganja riješiti: osiguranje neometane protočnosti cestovnog, željezničkog i poštanskog prometa, opskrba gradova živim namirnicama i drugom nužnom robom, neometan rad obrazovnih i zdravstvenih ustanova, održavanje javnog reda i mira, omogućavanje funkcioniranja lokalne uprave, provođenje mobilizacije za vojsku sposobnih vojnih obveznika. Dr. Sarkotić se, kako ističe autor, nije ograničavao samo na vojno-upravni aspekt svoje službe, nego je budno pazio i na političke prilike u Bosni i Hercegovini. Kada se tijekom 1917. godine u javnosti počelo otvoreno govoriti o rješavanju tzv. južnoslavenskog pitanja, Sarkotić nije mogao, kao vojno-politički čimbenik, ostati pasivan. Prema autorovu mišljenju, potkrijepljenom relevantnim izvorima, general je držao da se dualistički ustrojena Monarhija treba preurediti. Vladajućim je čimbenicima u Beču, uključujući i samog car i kralja Karla I. (IV.), neuspješno predlagao da se Bosna i Hercegovina ujedine s Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom, u jedno političko tijelo unutar granica Monarhije. Istodobno se odlučno protivio ujedinjenju južnoslavenskih zemalja Monarhije s tada

okupiranim kraljevinama Srbijom i Crnom Gorom, o čemu se u vrhovima Monarhije razmišljalo, držeći da bi to bilo pogubno za njihov daljnji razvoj i opstanak, pogotovo kada je riječ o hrvatskim zemljama.

Vojno-politički slom Središnjih sila dočekao je Sarkotića u Sarajevu. Predavši mirno vlast Narodnome vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba, zemaljski je poglavar, ne bez neugodnosti, otišao u Austriju. Tijekom svojih emigrantskih godina, umirovljeni se general djelatno uključio u hrvatski emigrantski život, nastojeći iznaći formulu koja će omogućiti stvaranje suverene hrvatske države.

Knjiga je poglavito namijenjena stručnjacima iz područja društvenih i humanističkih znanosti (povjesničari, vojni povjesničari, politolozi, novinari i dr.), ali i onoj čitateljskoj publici zainteresiranoj za teme iz nedavne hrvatske prošlosti, pogotovo kada je riječ o njezinoj vojnoj sastavnici (Prvi svjetski rat), ali i problemima nastalima nakon uspostave Versaillskog mirovnog poretka u međuratnoj Europi.

- *Zlatko Matijević*

Miroslav Tuđman, *Haški krivolov — analiza dokaza o ciljevima zajedničkoga zločinačkog pothvata u predmetu IT-04-74*, Hrvatska sveučilišna naklada, Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u BiH, Zagreb — Mostar, 2019., 511 str.

Prof. dr. sc. Miroslav Tuđman, hrvatski političar, znanstvenik i sveučilišni profesor, rođen je 1946. godine u Beogradu. Živio je i školovao se u Zagrebu, gdje je završio gimnaziju, a potom 1970., diplomirao filozofiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu. Pri istoj je instituciji magistrirao i doktorirao, te od 1988. kontinuirano predaje na Odsjeku za informacijske znanosti. Izgrađujući znanstvenu karijeru, napredovao je u akademskoj hijerarhiji te je 2005. godine izabran u trajno zvanje redovitog profesora. Devedesetih godina prošloga stoljeća istaknuo se kao sudionik Domovinskog rata te kao ravnatelj Hrvatske izvještajne službe. Od 2000. g. posvetio se političkom, publicističkom i znanstvenom radu; autor je niza znanstvenih i stručnih članaka te knjiga, od kojih valja izdvojiti sljedeće: *Istina o Bosni i Hercegovini* (2005.), *Vrijeme krivokletnika* (2006.), *Informacijsko ratište i informacijska znanost* (2008.), *Programiranje istine* (2012.), *Druga strana Rubikona* (2017.).

Haški krivolov — analiza dokaza o ciljevima zajedničkoga zločinačkog pothvata u predmetu IT-04-74, najnovija je